

Wprowadzenie

Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej tom 22. to kolejny już zbiór naukowych tekstów podejmujących tematykę z zakresu współczesnych problemów pedagogiki specjalnej.

Tom ten otwierają teksty dotyczące aktywności osób starszych i godnego przeżywania tego okresu życia.

Dr hab., prof. APS Bernadetta Szczupał w swoim tekście podejmuje tematykę godności, codzienności i wspierania osób starszych z niepełnosprawnością. Autorka wskazuje na problemy związane z brakiem czytelnych zasad ochrony praw osób starszych, a co za tym idzie – trudności w podejmowaniu systemowych rozwiązań związanych z opieką, wspieraniem i pomocą w różnych sferach życia.

Dr Jolanta Izabela Wiśniewska prowadzi rozważania nad zmianą zachodzącą w teoretycznym ujęciu edukacji dorosłych. Podkreśla rolę aktywności edukacyjnej ukierunkowanej na osoby starsze. Autorka ujmuje tutaj edukację jako proces całościowy, który jest także częścią okresu starości, a zaistniałe zmiany we współczesnym społeczeństwie dają szansę na uczestnictwo osób starszych w różnych sferach życia społecznego.

Problematykę tę porusza także dr Maria Trzcińska-Król w artykule *Senior w świecie mediów*. Tekst ten odnosi się także do edukacji w tym okresie życia w formie np. e-learningu czy distance learning, ale także Autorka podkreśla, że opanowanie umiejętności i kompetencji informatyczno-medialnych umożliwia i ułatwia załatwianie spraw codziennych, takich jak dokonywanie płatności, rezerwacje

biletów itp. W tekście odnajdujemy rozważania związane z problematyką dostępu osób starszym do nowych technologii. Autorka zadaje pytanie, jakie problemy i możliwości pojawiają się przed seniorami w związku z użytkowaniem nowych technologii. Odpowiedzi szuka w literaturze przedmiotu i w prezentowanych wynikach badań.

Kolejne trzy teksty dotyczą problematyki osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Dr Barbara Winczura porusza kwestię wczesnej diagnozy. Wskazuje na symptomy obserwowane w pierwszych latach życia (z dużym nastawieniem na objawy w pierwszym i drugim roku życia) w zakresie budowania relacji społecznych, w rozwoju mowy i komunikacji oraz pojawiających się stereotypowych i powtarzających się wzorcach zachowania. Autorka prezentuje także narzędzia diagnostyczne wykorzystywane we wczesnej diagnozie pod kątem zaburzeń ze spektrum autyzmu.

Mgr Magdalena Charbicka charakteryzuje czytelnikowi jeden z obszarów, w których obserwowane są nieprawidłowości u dzieci z autyzmem – rozwój zabawy. Skupia się na zaprezentowaniu różnic pomiędzy etapami zabawy prezentowanymi przez dziecko o prawidłowym rozwoju w porównaniu do dziecka z ASD oraz przedstawia wyniki swoich badań w tym zakresie. Wnioski, które prezentuje, mogą mieć znaczenie z jednej strony dla wczesnej diagnozy w tym zakresie, z drugiej do podejmowania interwencji terapeutycznej.

Mgr Lucia Bednárová podejmuje tematykę rodziców dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Prezentuje przegląd badań nad stresem rodziców dzieci z ASD, jego wpływem na funkcjonowanie psychospołeczne i w relacji ze swoim niepełnosprawnym dzieckiem.

Kolejne teksty dotyczą problematyki osób z niepełnosprawnością wzrokową. Dr Joanna Gładyszewska-Cybulko porusza w pierwszym ze swoich artykułów kwestię przebiegu pierwszej fazy rozwojowej ujętej w koncepcji Ericka Eriksona u dzieci niewidomych, podkreślając, że jej prawidłowy przebieg jest podstawą dalszego rozwoju prawidłowej relacji między najbliższymi osobami a dzieckiem. Wskazuje, jakie konsekwencje mogą pojawić się w rozwoju dziecka niewidomego, jeśli w omawianym okresie brakuje właściwych doświadczeń. Autorka nie pozostawia bez odpowiedzi, w jaki

sposób zapobiegać nieprawidłowościom w przebiegu pierwszej fazy rozwojowej.

W drugim swoim tekście Autorka podejmuje problematykę autostygmatyzacji osób z niepełnosprawnością wzrokową. Wyjaśnia psychologiczne mechanizmy leżące u podstaw stygmatyzacji, prezentuje przekonania społeczeństwa na temat osób niewidomych, następnie omawia etapy rozwoju autostygmatyzacji, warunki sprzyjające jej umacnianiu. Tak jak i w pierwszym swoim tekście, Autorka podejmuje próby wskazania możliwości zapobiegania temu zjawisku w społeczeństwie.

Oceną społeczną w stosunku do osób niewidomych zajęła się także dr Magdalena Szubielska wraz z współautorkami: mgr Katarzyną Pasternak, mgr Marzeną Wójtowicz i mgr Anną Szymańską. Badaczki prezentują wyniki badań dotyczące oceny sztuki osób z niepełnosprawnością wzrokową przez dzieci i dorosłych. Autorki podjęły się odpowiedzi na pytania, czy ocena estetyczna sztuki stworzonej przez osoby z niepełnosprawnością wzrokową zmienia się wraz z wiekiem widzów i czy zależy ona od kategorii oglądanych wytworów.

Tematykę niepełnosprawności wzrokowej podejmuje także dr Paweł Cylulko. W swoim tekście omawia możliwości wykorzystania muzykoterapii we wspieraniu rozwoju ruchowego dziecka z niewidomego. Wskazuje na rolę integracji muzyki z różnymi formami ruchu dla wspierania rozwoju psychoruchowego oraz poprawy orientacji i lokomocji w przestrzeni.

Dr Agnieszka Jędrzejowska w swoim artykule zwraca uwagę na umiejętności komunikacyjne dzieci z zespołem Downa. Prezentuje wyniki badań dotyczące możliwości podejmowania komunikacji z rówieśnikami w grupie przedszkolnej przez dzieci z zespołem Downa. Autorka wskazuje na dobór metod poprawiających komunikację u badanych dzieci, a także na cechy grupy rówieśniczej wspierające możliwości komunikacyjne.

Dr hab. prof. UŁ Renata Marciniak-Firadza prezentuje wyniki badań dotyczące rozwoju słowotwórstwa u dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym. Autorka zwraca uwagę na sposób istnienia konstrukcji słowotwórczych w świadomości językowej badanej grupy oraz czy

nowo utworzone wyrazy są zgodne z istniejącymi w języku polskim wzorcami słowotwórczymi, czy też nie.

Kolejny tekst prezentuje interdyscyplinarne ujęcie fenomenu oporu. Dr Beata Gumienny wprowadza „opór” w obszar pedagogiki specjalnej, w świat osób niepełnosprawnych, a także w środowisko edukacyjne. Autorka wskazuje, że omawiane zjawisko jest zaniedbane w pedagogice specjalnej i wymaga szczegółowej eksploatacji badawczej.

Dr Agnieszki Woynarowska z kolei stawia sobie pytanie w swoim artykule „jak niepełnosprawność intelektualna jest definiowana i interpretowana w dyskursie internautów?” Prezentuje wyniki badań, gdzie analizuje wypowiedzi internautów odnoszące się do artykułów opublikowanych online na temat normy, inności, niepełnosprawności i zespołu Downa.

Kolejny tekst przenosi czytelnika do Republiki Czeskiej. Mgr Tomasz Kasprzak prezentuje w nim podejście do edukacji osób ze sprzężoną niepełnosprawnością w Republice Czeskiej. Analizuje także pojęcie „niepełnosprawność sprzężona”, dokonując przeglądu literatury polskiej oraz obcojęzycznej, ze szczególnym uwzględnieniem podejścia czeskiego.

Cztery następne teksty obejmują problematykę edukacji uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, wychodząc od wyboru placówki poprzez tendencje dotyczące orzecznictwa oraz możliwości diagnostycznych.

Dr Jolanta Lipińska-Lokś prezentuje doniesienie z badań dotyczących opinii i doświadczeń rodziców w obszarze wyboru przez nich formy kształcenia dla dziecka z niepełnosprawnością. Prezentowany materiał ma charakter badań jakościowych. Autorka podejmuje się próby wskazania uwarunkowań wcześniejszych wyborów rodziców dotyczących drogi edukacyjnej ich niepełnosprawnych dzieci oraz określenia poziomu trafności wyboru danej formy kształcenia.

Dr Jacek Sikorski dokonuje analizy indywidualnego przypadku uczennicy z umiarkowaną niepełnosprawnością intelektualną w kontekście zdobywania podstawowych umiejętności szkolnych, takich jak czytanie, pisanie i liczenie, a także wskazuje zmianę w tych obsza-

rach na przestrzeni 10 miesięcy w wyniku zastosowania oddziaływań edukacyjnych i terapeutycznych.

Mgr Mariusz Wielebski prezentuje czytelnikowi drogę od decyzji o edukacji specjalnej do indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego. Analizuje i interpretuje przepisy regulujące tworzenie tego dokumentu, jego budowę i możliwości prawidłowego wykorzystania tego dokumentu w pracy pedagogicznej.

Mgr Izabella Gałuszka z kolei przybliżyła w swoim tekście problematykę indywidualnego nauczania dla uczniów, których stan zdrowia uniemożliwia bądź w znacznym stopniu utrudnia uczęszczanie do szkoły. Autorka prezentuje wyniki badań dotyczące tendencji do orzekania nauczania indywidualnego w województwie małopolskim. Analizie zostały podjęte m.in. takie aspekty, jak częstotliwość przyznawania tego typu edukacji, liczba wydawanych dokumentów na poszczególnych etapach edukacji oraz przyczyny wydawania tego typu orzeczenia.

Ostatnim tekstem naukowym tego tomu jest publikacja dr Anety Jarzębińskiej, w której to Autorka podejmuje próbę wskazania źródeł wsparcia dla rodziców dzieci z wadą letalną. Ukazuje ona specyfikę funkcjonowania rodziców po zdiagnozowaniu u dziecka wady letalnej, opisuje wsparcie, jakie uzyskują rodzice od personelu medycznego, od innych rodziców czy hospicjum.

Tom 22. zamyka recenzja monografii *Emocje dzieci i młodzieży z trudnościami w rozwoju i zachowaniu* przygotowana przez prof. dr. hab. Stanisława Kowalika oraz sprawozdanie z konferencji przygotowane przez dr Jolantę Lipińską-Lokś.

Szanowni Państwo, oddaję w Państwa ręce tom 22. Interdyscyplinarnych Kontekstów Pedagogiki Specjalnej, który zbiera w jednym miejscu naukowe dyskusje na temat szeroko rozumianej niepełnosprawności. Autorom dziękuję za trud włożony w pracę nad swoimi tekstami i chęć podzielenia się z czytelnikami swoimi wynikami badań i refleksjami.

Zachęcam Państwa do dalszej współpracy.

Aneta Wojciechowska

DOI: <https://doi.org/10.14746/ikps.2018.22.01>